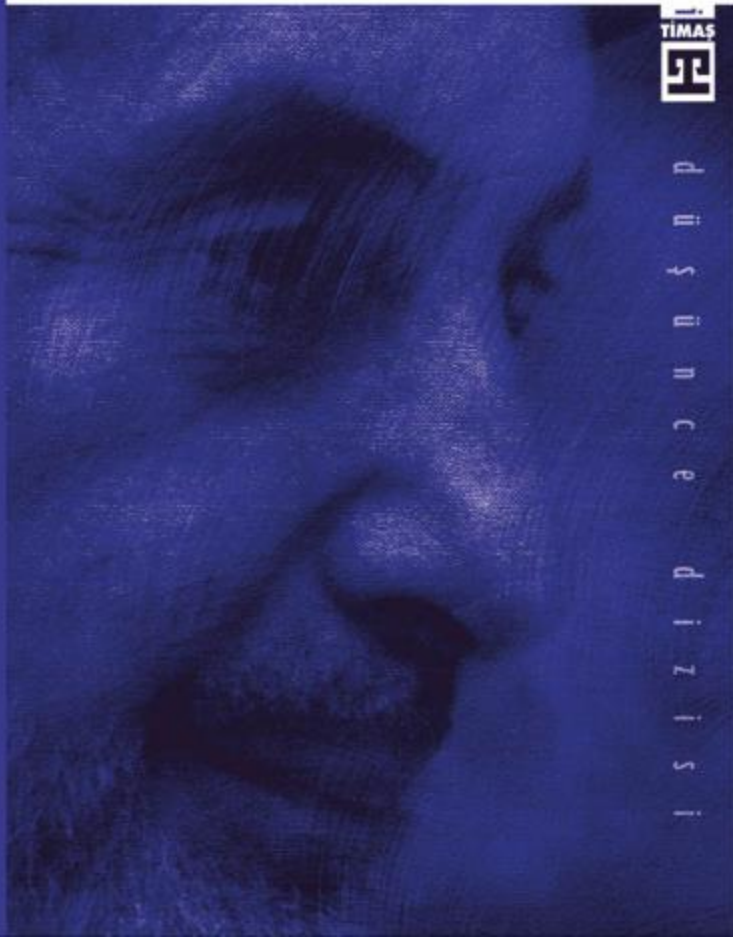

Hekimoğlu İsmail

akıl ve
gerçek

bütün eserleri

TİMAS

düşünce dizisi

AKIL VE GERÇEK

Hekimoğlu İsmail

Her insan bir âlemdir

*Düşmanın gücünü bilmeyen,
dostuna faydalı olamaz.*

Evvela neyin iyi, neyin kötü olduğunu bilmek; **'bilmek'** deyince **'daha iyi bileni'** bilmek; eğer bilime önem veriliyorsa, bilene yakın olmaya çalışmak; böylece zamanın, sağlığın ve kabiliyetin yağma edilmesini önlemek. Bilmem ki bu sır, kaç insana nasip olmuştur? Kendini zararlıdan korumayan faydalıdan ne kadar faydalanır? Nice insanlar iyilikten, güzellikten, ölçüden, ahenkten pay almadan bu dünyadan gitti, nice insanlar, onların yerini doldurmak için geldi. **'İflas' deyince akla para, mal gelir, doğrudur; manevi değerler sahifesini boş bırakanlara ne denir?** Bir icra dairesi hayal ettim, insaniyet adına insanlar borçlu çıkmıştı.

“Yanlışlık” dediniz, kim yanlış yanlış olarak yapar? Herkes yaptığı işin doğruluğuna inanır; herkes kendini beğenir veya öyle bir hayat yaşar ki yanlış doğruyu, beğenip beğenmemeyi de bilmez; bilmediğini de bilmez; çevreye, hislerine, becerebildiği kadar zevklerine uyar, yaşamak zorunda olduğu için yaşar. Gurur, kendini beğenmişlik, minnet etmek, artık ne dersiniz deyiniz, milyarlarca insanın her biri kendine göre yaşar, hiç yaşamamış gibi çeker, gider. Bebekler, o melek gibi çocukların çoğu, beğenilmeyen hayatı tekrar etmek için dünyaya gelir.

Sağlık, akıl, ilim ve zaman; bunların her biri bir hazine! Bir büyük kasa düşünün, içi para, altın ve elmas dolu. Kasiyer, kasanın içini düzenlerken kapı kapanıyor ve bunca servet içinde adamcağız, susuzluktan ve havasızlıktan can verirken anlıyor ki yaptığı bir hata, kendisi için kıymetli olan pek çok şeyi kıymetsiz hale getiriyor, bu da iflasın bir başka şekli. Bozuk teraziyle doğru tartım yapılamıyor.

Tahmin ediyorum, kendi iç dünyasında yola çıkan insan, çıkmaz sokakları görecektir, uçurumlardan ürpercek, bataklıklara saplanmak için çareler arayacaktır. İnsanlar, kedi ve köpek gibi hayvanları sevse de, onların iç dünyaları da, orada seyahatleri de yok. Peki, bataklığa saplanmış veya uçurumdan yuvarlanmış insanlar için ne diyeceksiniz? **Trafik işaretlerine dikkat eden sürücü; beşikten mezara uzanan yolun helâl haram işaretlerine ne kadar dikkat etmiştir? ‘Helâl, haram’ noktaları, insanı yaratan ve yaşatanın işaretleridir. Alışkanlıkların kölesi olanlar, ibadet şuuruyla zincirlerini kırabilir.**

Canı veren, canın korunmasını da öğretmiştir, her kuş bir defa yemi gagalar, iki defa etrafına bakar. İnsan canını korusa da, insanı canından bezdiren o kadar şey var ki! Zavallı çocuklar, bu sırrı bilmeden hayata adımını atar, zalim avcının tuzağına düşer. Tembellik, cehalet, beceriksizlik, insanın kendine kurduğu tuzaktır. Canlılar içinde kendini avlayan, kendini tuzağa düşüren; kendini maddeten veya manen vuran sadece insandır.

İnsan üzerine düşünceler-I

*Kendine dost olmayan insanın
dostu olmaz.*

“Allah’ın rahmeti her yere müsavi yağın yağmur gibidir, taşlar ondan istifade etmez.”

Her formül, her kanun bir sürü işleme ve düşünceye kapı açar, tohumun çimlenmesi gibi.

Yağmur ve yeryüzü de öyledir: Libya çöllerinin altındaki su havzası, Arabistan çöllerinin altındaki petrol, Teksas çöllerindeki kaktüsler, çiçekler...

Yeryüzünü ve altını taşlardan uzak düşünemeyiz. Allah’ın rahmetiyle insan da öyledir: İşe yaramayan insan yoktur! Kendini işe yaramaz duruma getiren insanlar vardır.

Hani çok büyük ve çok başarılı insanlardan söz edilir. Bunlar tek başına kalsaydı bir işe yarar mıydı?

Askeri olmayan general ne işe yarar?

İşçisi olmayan fabrika müdürü ne iş yapabilir?

“Mutlaka başkasına çalışmak” diye de bir formül yoktur. İktisat profesörleri, aylıkla geçinirken, onların talebeleri yahut tahsilsiz kimseler, çok büyük iş başarıp, çok büyük paralar kazanabilir.

‘İşsiz Ziraat Mühendisleri Derneği’ kurulurken, ziraatımız kimlerin elinde yürümektedir?

İnşaat ustalarını, tornacıları düşünürseniz, işsiz kalan mühendislere hayret etmemek elde değil.

İnsanlık planında bazı gözlemler yapıp, bazı sonuçlara ulaşabiliriz. Fakat, bir de İlâhî plan var:

Astronomideki, biyolojideki planı, nizamı, düzeni nasıl görmezden gelebiliriz?

Kâinattaki nizam, insan vücudunda devam ederken, sosyal hayatta da bunun alâmetleri görülebilir:

İtalyan hatiplerden Cicero, ortaokul sıralarında bize okutturulan Sokrat, Aristo, Karagömlüklilere: **“Bütün yollar Roma’ya çıkar!”** diyen Mussolini, Almanları çarkifeleğe bindirip, yükseltip indiren Hitler, Amerika’yı bugünkü durumuna getiren Washington, Abraham Lincoln, Çarlık Rusya’sını deviren Lenin, Çin’i ayağa kaldıran Mao, hiçbir şeyi olmadığı halde, akrabası, nesli olmadığı halde tek başına Türkiye’de söz hakkına sahip olan Mustafa Kemal.

Bunların hiçbirini İlâhî nizam dışında düşünemezsiniz!

İdeolojiler, rejimler, sistemler insan mahsulü ama, insanın ötelere uzanan manevi bir âlemi ile, dünyayı kuşatan maddi bir âlemi de vardır.

Nasıl ki ruhunu inkar eden psikoloji öğretmenleri çıkmışsa, ruhunu inkar eden materyalistler de çoktur. Bunun sebebi, insan maddi ve manevi âlemi anlayacak noktaya hiçbir zaman gelememi. Bilimlerin bütününde anlaşılmayan, ispat edilemeyen konular halen vardır.

Peygamberlerle, sahabeyle, imamlarla, asfiyayla, evliyayla, hocalarla, şeyhlerle ve üstadlarla, bir başka maddî ve manevî âlem kurulur.

Burada kisbî ilim kadar vehbî ilim de devreye girer.

Mustafa Kemal nasıl tek başına bütün imkânları elinde toplayıp, yepyeni bir Türkiye ortaya koyup, ismini bir kısım beyinlere yerleştirdiyse...

Said Nursî de imkânsızlıklar içinde, tek başına, İslam'dan ayrılan Müslümanların bir kısmını İslam'la bütünleştirip, o da ismini beyinlere yerleştirdi!

Bu bakımdan Müslüman, İslam'a hizmet edenlere dikkat etmeli çünkü onlardan uzak kalmak, felaketin ta kendisi olur.

İnsan, keşfedilmemiş bir kıtadır, amma herkes kendini keşfetmeye memurdur, başkasını değil!

İnsan üzerine düşünceler-II

*İnsan sadece maddeden ibaret değil.
Maddi ihtiyaçları kadar manevi ihtiyaçları da vardır.*

Üretim ziraatta ve sanayidedir; tüketim insana aittir. İnsanın biyolojik istekleri sınırlı, psikolojik istekleri sınırsızdır.

Makineler üretimi artırınca, israf ekonomisi doğdu. Müsrif insanlar üretimin devamını sağlar. Reklâmlar, israfın sınırlarını genişletir.

İnsanların ekserisi geçimini temin ederken, aşağıdakiler yukarıdakilere bakıp fakirliğini anlıyor; yukarıdakiler aşağıya bakıp, nereye gittiğini anlayamıyor. Herkes alamadığı şeyin fakiri. İşte bu olay psikolojiktir. Yoksa biyolojik yaratık olan insanın biyolojik imkânları yeterli ki yaşayabiliyor; psikolojik yönden ise fakirliğin ıstırabını çekiyor.

Mevcut iktisadî sistemde müteşebbisin payı kâr, sermayenin payı faiz, işçinin payı ücret ve toprağın payı ranttır.

Müteşebbis tüccardır veya sanatkâr... İş yapan para, sermayedir. Büyük paralar, büyük işler başardığından, bankalar küçük tasarrufları toplar, sermayeye dönüştürür. Bankalar alırken de, verirken de faiz işlemleri yapar, aradaki fark kârdır. İşçi ücretini alsa da, sermayenin büyüme isteği, ücretin aleyhine gelişir. Böylece halkın pek azı çok zengin olurken, çoğunluğun geliri azalır. Gelir-gider arasındaki fark, insanları farklı hareketlere iter. Hele psikolojik ihtiyaçlar, pek çoğunu çılgına çevirir.

Türkiye’de işlenmeyen toprakların miktarı yüzde yetmiş civarındadır. Yeraltı, yerüstü sularından yeteri kadar istifade edilmiyor. Kullanılan topraklar ise büyük gelir getiriyor. Zirai yönden gelirini artıran çok. Her ziraatçı kendisinden başka iki, üç insanı besliyor.

Zirai ve endüstriyel üretim, tüketiciyi beklerken, tüketicide paranın önemi artıyor. Menfaat duygusu insanı harekete geçiriyor, zevkler serveti eritiyor.

Çalışkanlar veya tembeller; iş yerine veya kahveye gidenler; içki veya meyve suyu içenler; kumar oynayanlar, bir de ötekiler... İnsan sınıfı içinde zıtların sayısı çok. Devlet ve kanunlar burada devreye girer, ne yazık ki devlet adamları da, kanunları uygulayanlar da insan! İnsanın, insana yapacağı iyilik, başka bir şeyden beklenemez; insanın insana yapacağı kötülüğü de hiçbir canavar yapamaz. Amma en büyük iyilik de en büyük kötülük de insana kendinden gelebilir.

Ekonomiyle insanı birbirinden ayırmak mümkün değil. İslamiyet ekonomik bir sistem ortaya koymaz; var olan ekonomik sistemleri ıslah eder. Bu sebeple elastiki bir durumu vardır. **Şuurlu bir Müslüman, her ekonomik sistemde helâlinden kazanmanın, helâle harcamanın yolunu bulur.** Şuurlu Müslümanların sayısı arttıkça, sistem helâl daireye çekilir. İsim önemli değil, muameleye bakmalı. En güzel isimlerle en kötü şeyler yapılırken, hiçbir önemi olmayan isimlerle de çok güzel işler başarılır. Rejimler, ideolojiler, inançlar ve menfaatler dünyasında dolaşan kelimeler, her insana farklı manalar taşıyabilir. O zaman anlaşma zorlaşır, değil ki bir milletin kaynaşması, bir apartmanda oturanlar bile birbirini tanımayabilir.

Üretimle tüketim arasında yaşayan insanlardan insanlık adına bilmem ki ne beklenir?

Sözdeki keramet

İnsanları idare eden pek çok insan, kendini idare edemediği için ayyaşlık veya kumarbazlık gibi kötü alışkanlıklarla perişan olmuştur.

İnsanların başkasını yönetmesi kolay... Yöneten bir de amirse, sırtını kanunlara, yönetmeliğe dayamışsa, yönetilen de işine mide-sinden bağlı ise yönetim kolay! Böylesine yönetimlerde aslanı kedi boğar. Amma asıl olan insanın kendi kendini yönetmesidir. Yönünü seçmek, seçtiğini bilmek, bir değişiklik yaparsa, bunu da aklıyla, kalbiyle yapmak... Bir gün, bir ay değil, bir ömür boyu, içgüdüye yön vermek, kendi öz organlarının hâkimi olmak, kendini en iyi şekilde idare etmek, en büyük hazineden daha kıymetlidir. (Zira insan servetini, ilim ve irade de sahibini bekler. İnsanlık için en büyük tehlike, kendini idare edemeyenlerin başkasını idare etmesidir.) Bir toplum düşünün ki orada zalimlerle mazlumlar vardır. Orada hakkın, adaletin, insafın, merhametin olmadığı açıktır. Toplum, aileden başlar, iş yeri, millet ve devlet olarak devam eder. Günümüz sosyal hayatında kulağımıza ulaşmayan çığlıklar, büyük felaketlere çağrıdır. Kendini idare edemeyenler, dünyayı bu hale getirdi; ne yazık ki kendini idare edenler dairesini genişletemedi!

Her beyin işe yarayan fikir üretmez. Üretilen fikirlere cümlelerle dolaşmazsa; viranedeki hazinedir. Cümleler fiiliyata dönüşmezse, pili bitmiş lambadır, sahibinin bile yolunu aydınlatamaz!

Gerçeği duymak, öğrenmek istemeyenle, yalan söyleyen aynıdır. Her ikisinin insanlık anlayışı, insanlara zararlıdır.

Kalbe veya beyne dayalı çok şeyler söylenebilir. Önemli olan bu sözlerin, söyleyene faydalı olmasıdır. İslamiyet her zaman ve her yerde büyük adamlar yetiştirmiştir. Onların çoğunun sesini duymadık, yazısını okumadık; meyveler de ağızsız, dilsizdir amma biz, onları beğendik.

Elektronik cihazlar konuşurken, kitaplar okunurken, robotlar yorulmayan hizmetkârken; insan, iç dünyasında, evinde, iş yerinde veya devlette huzur bulabiliyor mu? Huzur bulamayan, bulduğu hangi şeyden memnundur? Mahkûmun memnuniyeti de, demir kapılardaki kilidi açmaz!

Fakirlik insan yutan bataklığa benzerken; zenginlik de su alan gemide cankurtaran simidi... Solucanın toprakta yaşaması, kuşun dünyayı dolaşması onlardan ne bir şeyi eksiltir ne de artırır. İnsanı diğer yaratıklardan farklı kılan kalbi ve beynidir. Yoksa, bodrumda yaşamak da uçakta dolaşmak da insana fazla bir şey eklemez ve almaz!

Hayat bir denklemdir. Denklem kelimesini kaç kişi bilir; bilinmeyen denklem nasıl çözülür?

Şikâyet edeceğimize, şikâyetimizin sebebini bilseydik, daha iyi günlere ulaşırdık.

Bazı sözlerde keramet aranırsa; Mikroskoplar, teleskoplar günahı görmez; hiçbir terazi günahı tartamaz; ne kadar yıkansa da temizlenmeyen eller vardır, her kabir, bir mahkeme kapısıdır. Er veya geç Allah'ın Adalet (Adl) sıfatı tecelli edip, zalimler cezalandırılacak, masumlar ebedi saadete nail olacak!

Liyakat

*Dünyada en iyi şeylere, ahirette cennete
layık olmak insanîyetin gereğidir.*

Çocuk, karmaşık bir hayata adım atarken, sadece süt emmeye ve ağlayarak durumunu bildirmeye liyakati vardır. Her organı gibi beyni de gelişmeye başlar, kabiliyetleri gün ışığına çıkar, eğitim ve öğrenim devreye girer, liyakati artar; konuşur, bir şeyler yapar; sevdiği, sevmediği şeylere karşı tavır takınır. Fakat hayat, onun bir şeye layık olmasını ister. Bu sefer karşısına müspet-menfi, iyi-kötü, verimli-verimsiz haller çıkar. Ya bilgisizliği veya âlimliği; ya kahveyi veya işi; ya içkiyi veya ayranı sevmeyi tercih eder. Gerçi davranışları kesin çizgilerle ayırmak mümkün değil amma, çevremizdeki insanlara bakıp; sevicecek, sevlmeyecek hayat şekli de seçilebilir.

Ferte liyakat, aklın, ilmin ve tecrübenin bütünleşmesiyle mümkündür. İç dünyamızdaki inancın ve bilginin dış dünyada, faydalı biçimde uygulanmasıyla ferdin, bir işe veya bir şeye liyakati ortaya çıkar. Bu insan, evvela kendine faydalı olurken, sudaki halkalar gibi faydası en geniş daireye kadar uzanır.

Peygamberlerin, sahabenin ve evliyanın hayatı, Müslüman'ın mükemmel olmasını emretmektedir. Mükemmellik, liyakatle sıkı sıkıya bağlıdır.

Fertlerdeki mükemmeliyet, ailedeki ahengi temin eder. Her fert mükemmeliyet çizgisine yanaşamayabilir, birinin mükemmeliyeti,

diğerlerini ayakta tutar. Dikkat edilirse aile fertleri arasında fitrî bir iş bölümü vardır; buna ne kadar dikkat edilirse, evler o kadar saadet sarayına dönüşür.

İş yeri açmak kolaydır amma liyakatle devam eder. İşe uygun, işinde başarılı olan kimse, işçilere uygun işler vererek, kolektif bir başarıya ulaşır. Akıllı insan, başkasının aklından istifade edendir, böylece istişare alışkanlığı doğar. Gücünü sermayesinden alan işini büyütmez. Gücünü firmasından alanın büyüme sınırı yoktur.

Sosyal hayatını beğenmediğimiz fertler başarı merdiveninde yükselirken; İlahi nizamı tabi olanların merdiveni itmesi, gerçeğin izlenmesinde en büyük manidir.

Fert çekirdekse aile ve şirket ağaç ve o ağaçlardan bir bahçe; bahçeye de bahçıvan gerek. Bahçıvan akasyaların bol çiçeğine aldanıp, elmaya balta sallarsa, liyakatini kaybeder, ekonomik sıkıntılar, politikada ve kültürde de kendini gösterir; bu, bir yıkımdır. Elmadan yana olanlarla akasyadan yana olanlar karşı karşıya gelirse, düşmanlar zafer çığıllıkları atar. Bahçıvan deyince akla meyve veren ağaçlar gelir. Meyve ağaçları meyve vermezse, bahçıvan da çalılara sahip çıkarsa o ormana vahşi hayvanlar dadanır.

Günümüzde devletlerin liyakati, kanunların hâkimiyetinde, ilimde, teknikte ve sanatta olmalı.

Neye layıksak, her şeyimiz ona göredir.

Denizler de kirlenir

İlim de sanat da kolektif düşüncelerin mahsulüdür.

Her insan beyniyle beraber dünyaya gelir; fakat beyin, el ve ayak gibi çabucak gelişmez. Bunun için 14 yaşından büyüklere ‘delikanlı’ denir. Deli olan kan değil, beynin yetersizliğidir. Bu sebeple yaşlılar der ki: **“Bugünkü aklım gençliğimde; o günkü enerjim de bugün olsaydı...”**

Organlarımızın büyümesi 20’li yaşlarda durur, akıl ise, okuyarak, dinleyerek, düşünerek sürekli gelişir. Piri fanilerin eli ayağı tutmayabilir ama beyin mükemmeldir. Okuyan insanlarda bunama görülmez.

Bir beyin ne kadar gelişirse gelişsin başkalarının aklına muhtaçtır. Başkalarının aklından faydalanan akıllıdır. Artık kolektif düşünceye su gibi, hava gibi muhtacı. İstisare bu bakımdan önemini korurken, kendi aklını yeterli görenler, karanlıkta el yordamıyla yürüyor demektir. Tecrübeler çok faydalıdır ama bazen çıkardığı faturayı ödeyemeyebiliriz.

Vücut şehrinde hücrelerimiz kadar asker, organlarımız kadar bölük, tugay varsa, bu ordunun kumandanı ise beyindir.

Elbette vücut fabrikasının başmühendisi yine beyin!

Bir yandan baksan vücudumuz bir laboratuvar, öbür yandan baksan atölye; bunların kimyageri, ustası beyin...

Kalp de bir cami, orada hayatın hutbesi okunur.

Koyun ile insan beyni yapı bakımından birbirine çok benzerken, insan beyni nasıl oluyor da bunca ilmi ve tekniği ortaya koyuyor? Her şeyi anlayıp, anlatan beyin, kendini anlatamadı. Hafızanın yerini göstermek mümkün amma tırnak kadar et parçasına ciltler dolusu bilgi nasıl dolduruldu? Bilgisayarları yapıp, programlayan beyni aşacak bilgisayar yapılabilir mi?

‘Beyinsiz’ dediğimiz adamın beyni bizimkinin aynı. Geri zekâlı olmamak elimizde miydi? Allah’ın verdiği beyinle tahsil yapılıyor, sanat öğreniliyor; Allah’ın verdiği beyinle Allah’a isyan ediliyor... İnsanlar bu gerçeği anladığı an, öyle bir pişmanlığa düşer ki, bu ateş onun günahlarını yakıp, kül edebilir.

Aklıyla kumar oynayan, aklıyla dolandırıcılık yapan, elma soyduğu çakıyla cinayet işleyen, hepsi birbirine benzer. Dünya zıtlıklar âlemidir, her şey iyiye de, kötüye de kullanılabilir. Aklını kötüye kullanan da akıllıdır. Akıllıların kötülüğü, insanlığa ızdıraptır, kandır, gözyaşıdır.

Kötü alışkanlıklar akli esir alır, bunun için, içki kötülüklerin anasıdır. İçip aklını karartanlar, içip sızanlar, zamanın geçmesini isterken, onlar zaman nehrinin üzerinde akıp, kabre yaklaşırlar...

Demişler ki: **“Bin dost az, bir düşman çok!”** Kendine dost olan insan sayısı ne kadardır? Hatalarının faturasını, çektiği çilelerle ödeyenleri sayabilir miyiz?

İki insan için ömür çok uzundur. Biri boş kaldığı için günlerin geçmediğinden şikâyet eder; öbürü ise başarıdan başarıya koşarken (kahvede oturan on insanın yaptığından fazlasını yaparak) adeta 600 sene yaşamış gibi hayata gözlerini yumar. Her çocuğun hayatta yapacağı çok iş var; yapıp yapmama kararı ona aittir. Neticede kahvedeki de, atölyedeki de ölecek... Bazılarının ölümü rahmet, bazılarının ki de felakettir.

Dünya nüfusu 6 milyara ulaştı, işe yaramayanların sayısı çok fazladır. Melek gibi çocuklardan birine bakınız, sonra hayalinizi ileriye kaydırınız, bu çocuğu meyhanede, barda veya sokakta hayal ediniz; hayattan bıktığını düşününüz; işsizlik, parasızlık onu perişan etmiş; ne kendine dost olmuş ne de dostu kalmış, çağdaşlık bu mu? Melek gibi çocukları şeytana çeviren sistem, insanlık adına bize ne verecektir? **“Çeken bilmez, bilen çeker.”** demişler, bu da aklın bir başka hediyesidir.

